

Salardú

Salardú ei aué era capital d'un gran tèrme que comprén era part nauta d'Aran NAUT-ARAN.

Era vila de Salardú se trape a 1.268 m. de nautada. Eth sòn emplaçament estratègic ara entrada dera Val d'Aran peth Pòrt dera Bonaigua da lòc a que ena epoca Medieval, Salardú siguesse fortificat e considerat com era segona plaça reiau d'Aran, cap deth terçon de Pujòlo, a on auien residència un des bailes e dus cònsols. Peth costat de Levant auie ua muralha iamb tors de defensa que protegien era pòrta que se'n diguie "Pòrta de Palhars" mès aguesta en 1.613 ja se trobèc des.hèta.

Ena part nauta, a on aué i a era glèisa i auie eth castèth de Salardú iamb recinte de planta quadrada. Era tor mèstra deuie d'èster er actuau campanau, elevat ath miei dera plaça d'armes. Aué non queden guaires rèstes, mès se consèrve bèra casa iamb es hièstres deth sègle XVII.

Cau destacar era Glèisa Parroquiau de Sant Andreu, un bèth monument romànic deth sègle XII-XIII.

Era pèça mès importanta ei eth famós Crist de Salardú deth s. XIII d'uns 0,65 m. de nautada enclauat en ua creu acabada enes sòns extrèms en quate plafons quadrats e ua espiga longa en inferior que servie de mange, conserve restes de policromia e era imatge auie ua corona de metal que se perdec quan en 1936. ena Guèrra Civil siguec amagada en estrangèr.

Actuauments era economia de Salardú vi re ath torn deth torisme. Era major part dera gent trebalhe ena estacion d'esquí Baquèira-Beret e en ostiu aguesta madeisha gent se dedique as bastisses de cases naues. Era ramaderia non s'a arribat a pérder deth tot mès a experimentat un descens plan important.

Ua nòta importanta a remarcar ei qu'en Salardú des deth segle XIII i auie un important mercat com en Vielha e Bossòst.

Pròp de Salardú se i trobaue eth pòble e era glèisa de Pujo, aguesta darrèra ja a desapareishut e deth pòble de Pujo quede quauqua casa desabitada.

Salardú a experimentat ua fòrta expansion en parçan nomentat era "Coma" a on se i tròbe un alberg dera Generalitat e eth Poliesportiu a on se concentren toti es espòrts deth Naut-Aran.

ARAN

Numerò

50

DIUENDRES

26-Agost-1.988

Entrevista

Damb Josè de çò de Montadí de Salardú.

- Josè, quan vosté ère mainatge guaire pagesi i auie en Salardú? Auien molt de bestiar?

Alavetz toti se dedicauen ara pagesia e ara ramaderia. En Salardú i auie ues trenta cases de pagés e auien 6 o 7 vaques per casa, a mès de 4 o 5 cabales, tanben auien oelhes e crabes. Ara desapareisheràn toti es pagesi, perque en aquest moment sonque n'í a 10 e cada an ac van deishant a mesura qu'era gent se hè grana.

- Quines èren es cases mès fòrtes de Salardú? Coma an desapareishut?

Es cases mès fòrtes èren es de Rosta que auien ues 50 mules. Es d'Espà encara seguissen damb eth bestiar, es de Barbarà tanben ac començèren a deishar quan baishèren de prètz es mules e des d'alavetz se dediquen ar ostau,

- Anàuetz tàs fires de dehòra dera Val d'Aran?

Oc, anàuem tàs fires deth Palhars, tàs de Salas e tanben auiem anat tàs fires de La Seu e Lleida. I anauem a pè, mos calie un dia tà arribar en Esterri, dus tà arribar en Sòrt, tres enquia Salàs, quate enquia es Abellaneç e darrerament cinc dies tà arribar en Lleida.

- Que hège era joenessa deth sòn temps en Salardú?

Es joeni demoraüem es hèstes des pòbles, mos amassaüem toti e alavetz anàuem a sopar enes pòbles a on i auie hèsta. En Salardú, alavetz se hège balh lèu cada dimenge e vieve gent de tot Pujòlo, tanben vieve gent de Vielha inclós de Es Bòrdes. De Garòs tà naut vieven cada dimenge. Tanben auiem baishat tà Arties, tà çò de Portolà a on i auie ua pianòla que tocaue ua estona, sonque tamb dus sòs.

Classe d'aranés

ETH TRÈMA

- Quan era "i" e era "u" plaçades ath darrèr d'ua auta vocal non pertanhen cap ara madeisha sillaba, s'indique tamb un trèma. Ex. Jesuïta/arraïtz.

- Se "ue"/"oe", non son pas diftongs ac cau indicar tamb eth trèma: "üe"/"oë". Ex. prùera, poèsia, coèrent. Enes pluraus acabats en "ues" non í cau méter eth trèma. Ex. lues, prues.

- Quan calgue prononciar era "u" de "que, qui, gue, gui" s'aurà de méter trèma sus era "u": Ex. qüestion, aigües...

ER ACCENT GRÀFIC (I PART)

Pòrten accent gràfic:

a) Totes es "e"/"o" dubèrtes. Ex. bèra, pè, òme, pòcha.

b) Es paraules oxítones acabades en:

à/às. Ex: veirà/hornàs.

é/és. Ex. aué/francés.

í/ís. Ex. dauri/decidís.

ó/ós. Ex. Arró/amistós.

ú/ús. Ex. Salardú/dempús.

c) Es paraules paroxítones acabades en consonant diferenta de "s" o en diftong seguit o non de "s": Ex. exàmen, lògic, gràcia/gràcies.

ESPÒRT

LIGA DE NAUTA MONTANHA DE FÓTBOL

Equips	P/J	P/G	P/E	P/P	G/F	G/C	Punts	+ -
Vilaller	6	5	1	0	17	4	11	+ 7
Pont de Suert	6	5	1	0	32	7	11	+ 5
Vielha	6	4	0	2	24	8	8	+ 2
Rialp	7	3	0	4	17	21	6	-2
Naut-Aran	7	1	0	6	16	28	2	-6
Mijaran	6	0	0	6	0	44	0	-6

Aguesta classificacion correspón ara jornada nº 9. Es resultats des partits sigueren: Naut-Aran 3 - Rialp 4, Vielha 6 - Mijaran 0. Era jornada nº 10 jugaràn en Vielha tàs 18 ores dera vrespada eth Mijaran - Pont de Suert e en camp deth Vilaller tanben tàs 18 ores dera vrespada eth Vilaller damb eth Vielha.

En Bossòst s'a celebrat aguesta setmana passada un torneig de fòtbol. Eth deluns juguèren eth Bossòst damb eth Cierp guanhant er equip locau per 7 gòls a 5. Eth dimars tanben i auec partit deth Les contra eth Sant Beat, eth partit acabèc damb un empat a dus gòls e enes penaltis quedèc classificat eth Sant Beat. Era finau se jugarà aguest dimars tàs 10,15 ores dera net entre eth Bossòst e eth Sant Beat.

CORNÈR LITERARI

MILHET

D'auí còps, en tempsi qu'es lops èren encara pròp des pòbles, neishec un mainatge qu'arribèc a vielh mès que demorèc tostemp petit com eth prumèr dia. Com non ère guaire gran, sonque com un gran de milhòc, es sòns pares li digueren Milhet.

Auie uns dètz ans, quan un dijaus que non anaue pas entara escòla, era sua mair li manèc portar eth dinar ath sòn pair que lauraue plan luenh, dehòra deth pòble. Milhet prenguec era petita panèra a on ère eth minjar e comencèc a caminar. Eth mainatge ère tan petit qu'era panèra, semblaue qu'anaue tota soleta; mès es que coneishien a Milhet non s'estranhauen pas e lo deishauen còrrer.

Quan arribèc en prat, Milhet dèc era panèra ath sòn pare que desjunhec es bòs e se setièc dejós d'un arbe entà minjar. Tot d'un còp se metec a plòir e er òme diguec ath sòn hilh "Ve-te'n a amagar dejós d'aquera huelha de caulet, petit". Eth mainatge escotèc e se metec dejós.

En aqueth temps, eth bò qu'auie gana s'apropèc ath caulet e lo mingèc, Milhet, tamb eth, ei plan entenut. Eth praube Milhet auie ua pòur terrible e tà qu'es dents non le masteguèssen pas, demorèc sense botjà-se enquia qu'arribèc laguens deth vrente tot nere dera bèstia.

Eth laurador, quan acabèc de minjar rejunhec es sòns bòs e cerquèc a Milhet entà tornà-li era panèra. Lo cerquèc dejós deth caulet, eth caulet non i ère cap. Lo cerquèc dejós der arbe e non lo trapèc. Alavetz com pensèc que quauqu'arren l'auie passat lo cridèc: "Milhet!, Milhet! Finaument eth sòn hilh que l'auie entenut responec "Sò laguens deth vrente deth bò Lauret". (continuarà)

INFORMACIONS

Hèstes Majors entàs propères setmanes.

VIELHA.- Es dies 7, 8, 9, 10 e 11 de Seteme. Coma acte simpàtic i aurà un concurs entà ornamentar es carrèrs deth pòble pes madeishi vesins. Eth dia 8, dijaus, entàs 11 ores se celebrarà era Missa en Mijaran a on cantarà era corau AUBA. Eth dia 10 entàs 12,00 ores deth maitin se harà era tradicionau Pregària entath cap dera Vila.

Es orquèstres qu'amenisaràn es sessions de balh seràn: ACUARELA, MARABU, NUEVA ETAPA, FANFARRA DE SANT SEBASTIAN KILIKARIAK, AMOGA e ACUALFAR. Eth dia 10 entàs 23,30 ores i aurà era actuacion deth gran umoriste catalan EUGENIO ES BÒRDES.- Es dies 8 e 9 de Seteme. Amenisarà es balhs dera hèsta era orquèstra RIVERS.

Eth dia 11 se harà ua grana paelhada ena plaça deth pòble. Tanben rebrembam a toti era tradicion de minjar cargòs en aguestes hèstes.

Eth dia 8 de Seteme, pregària en Sant Joan de Toran.

Er INEM de Vielha sollicite es següentes places de trabalh:

- 6 oficials 1ª encofradors.
- 6 oficials 1ª paredèrs.
- 2 oficials 1ª hustèrs.
- 1 encargat d'òbra.
- 1 administratiu que parle aranés.
- 1 hemna tà cuedar a un òme gran.

TOTI

CONSELH COMARCAU DERA VAL D'ARAN

DIRECCION GENERAU DE PATRIMONI ESCRIT E DOCUMENTAU DERA GENERALITAT DE CATALUNYA

EDITE:

Centre de Normalizacion Lingüistica dera Val d'Aran.

C/ Sarriulèra, 8, 2on. pis
Tel.: 64 00 92

25530 V I E L H A

DIRECTOR:

Jusèp Loïs Sans Socasau

REDACTOR:

Joan Leja Cadena

COLLABÒREN:

Jovita Ané Sanz
Manuela Ané Brito

IMPRIMÍS:

CNL dera Val d'Aran

DEPÒSIT LEGAL:

L-1328-1987

Es articles e comentaris publicadi en noticiari TOTI sonqu'expressen era opinion des sòns autors.

Eth remoquet dera setmana Ma Loïsa Estévez Sans

